

Debreczeni Független Újság

pártoktól független politikai napilap.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Helyben: Vidéken:
Egy hóra. . . . . I kor. Egy hóra. . I kor. 50 Hfl.
Negyedévre . . . . . 3 . . . . . Negyedévre 4 . . . . . 50 "

Feloldó szerkesztő:
(F.) MÓRICZ PÁL.
Kiadók és laptalajdonosok:
HOFFMANN és KRONOVITZ.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
DEBRECZEN,
Piaoz-utca 47. és 49. szám.

Zászlót bontott a Bánffy-párt. Az alakuló közgyűlés.

Megtörtént a Bánffy Dezső pártjának debreczeni zászlóbontása. E lefolyt eseménynek úgy a külső, mint a belső sikere komoly, határozott, meglepő, mondhatni fényes volt.

Nem alkalmas ez a pillanat a belső sikernek méltatására. Hisz ezuttal inkább az az érdekes, hogy mit mondott Bánffy, miként nyilatkozott Bánffy és azok a vezérkari urak, akik Bánffy Dezsővel együtt az „uj-párt“ alapelveit, céljait, törekvéseit ösmertették, feltárták, a kibontott zászló alatti tömörülésre híván fel azokat, akik osztoznak ez elvekben.

Mi azért ezen lapszámunkban teljes szöveg szerint adjuk a Bánffy báró és az „uj-párt“ főszónokainak, dr. Tüdös Jánosnak és dr. Kőrössy Kálmánnak a beszédeit, melyeknek belső értékével még foglalkozni fogunk.

Ami a zászlóbontás külső képét és hatását illeti, ez impozáns volt. A pályókából a szép debreczeni hölgyek érdeklődő tekintete ragyogott a daliás Bánffy báróra és lent a teremben, kint a folyosókon, de fent az emeleti folyosókon is mintegy háromezer ember szorongott. A polgárság különféle osztályai mind képviselve voltak. Előkelőségek, gazdák, kereskedők, iparosok színe javai pártkülönbség nélkül érdeklődtek a zászlóbontás iránt, melynek során Bánffy báró osztatlanul a legjobb hatást keltette. Őszinte, magyaros szavaira többször zudult fel a zugó taps és éljen. Első debreczeni és ellenzéki vezéri szereplésének sikere valóban nem mindennapi, igazán meleg és fényes volt.

Ugyanezen alkalommal megejtették a szervezkedést is, megválasztották a tisztikart is.

Az érdekes, nagyhatású és jelentőségű új párt alakító gyűlés lefolyása a következő volt:

Már délelőtt 10 óra után alig lehetett bejutni az „Arany Bika“ disztermébe, annyira megtelt érdeklődő közönséggel. A karzatok is roskadásig zsúfoltak. A terem közepén felállított emelvényen az új-párt debreczeni vezérferfiak foglaltak helyet. Ugy zsi-bongott az emb-römeg, mint a méhkas, de

az elnöki csöngettyű szavára egyszerre esend lett, mire gróf Dégenfeld József egyházkereületi felügyelő, ny. főispán, az értekezlet elnöke szólalt fel.

Dégenfeld gróf megnyitó beszéde.

Tisztelt uraim! Miután a mint látom, a választó polgárok nagy számmal gyűltek össze a programbeszéd meghallgatására, úgy gondolom, hogy az ülés, illetőleg értekezlet meg volna nyitható, legelőször is kérem, méltóztassanak valakit felkérni, hogy az elnöki széket elfoglalja. (Éljen gróf Dégenfeld József) Tisztelt pártértekezlet! Óhajtaunknak engedve az elnöki széket elfoglalom. Jelzem, a mit különben mindannyian méltóztatnak tudni, hogy mai összejövetelünk tárgya báró Bánffy Dezső vezérlete alatt, a 67-es alapon álló, de a teljes nemzeti irányban kifejtendő magyar államot célzó pártunknak megalapítása. (Éljenzés.) Miután szeretett vezérünk, báró Bánffy Dezső ezen alkalomra mihozzánk ide Debreczenbe lejött, bártorkodom indítványozni, hogy méltóztassanak őt a közöttünk való megjelenésre és pártunk politikai programjának kifejtésére küldöttségileg felkérni. Bátor leszek tehát a névsort proponálni, a melyben kijelöltek utján küldöttségileg fogjuk felkérni báró Bánffy Dezső urat, ki az Angol Királynőben szállt meg, hogy közöttünk jelenjék meg. A küldöttség tagjaiul felkérem Dóczy Imre vezetése mellett Horváth János építész, Jobbágy János, Berger J. nő és Muraközy László urakat. (Éljenzés.) Kérem, méltóztassanak felkérni szeretett vezérünket a közöttünk való megjelenésre, addig az értekezletet felfüggesztem.

Mintegy 20 percz múlva jelent meg a teremben báró Bánffy Dezső, akit lelkes éljenzés között fogadtak, amelynek lecsillapultával gróf Dégenfeld József az alábbi beszédet intézte hozzá:

Kegyelmes uram! Debreczen szabad kir. város választó polgárainak igen tekintélyes része gyűlt itt most össze; azon része, amely a haza üdvét és boldogulását a Nagyméltóságod által kijelölt uton és bölcs vezérsége alatt reméli a leghathatósabbban előmozdítani. Azért gyűlt itt össze, hogy a Nagyméltóságod vezérsége alatti pártot Debreczenben a magyarság ősi gócpontján is megalakítsa. Mindannyiónknak igen nagy öröme szolgál az, hogy Nagyméltóságod ez alkalommal minket jelenlétevel szerencsétlenül méltóztatik és a midőn ezért Nagyméltóságodnak a jelen lévő választó polgárok nevében halás köszönetet mondok, egy szersmind felkérem Nagyméltóságodat, méltóztassék az alakítandó új pártnak programját részletesebben kifejteni. (Zajos éljenzés.)

Bánffy Dezső báró beszéde.

Teljes csöndben, általános figyelem mellett kezdte meg nagyhatású fejtegetéseit

Bánffy Dezső. Beszédét gyorsíróink följegyzése alapján az alábbiakban szó szerint közöljük:

Tisztelt urak! Azt gondolom, hogy ha szorosban veszem a kérdést, nekem itt ez alkalommal a programomra vonatkozólag vajmi keveset lehetne és volna szabad mondanom; a mit esztendőben már, midőn az ország állapota a nemzeti helyzetre tekintettel annyira aggasztó kezdett lenni, Debreczen városában hangzott el az első szó, a mely felhívta a nemzetet arra, hogy a nemzeti követelések tekintetében az egész ország szavát felemelje és ne engedje, hogy különböző tekintetektől vezetve az opportunizmus hatása alatt — a katonai kérdésekről volt akkor szó — a nemzet jogait föladjja. A debreczeni híres és szerintem igen szép, nagy jelentőségű határozat volt az, a mely bejárta az egész országot és felhívta az ország közvéleményét arra, hogy jogának értelmében foglaljon állást a nemzeti követelések mellett.

Innen indult ki a kezdeményezés most, midőn nekem itt szerencsém van megjelenni, megint előttem fekszik egy felhívás Debreczen képviselőválasztó polgáraihoz intézve, a melyben egész részletesen, praecizen és a legszebben vannak elmondva mindazok, a melyek, kell hogy lelkesítsenek mindenkit, ha azt akarjuk, hogy ezt az államot egységes magyar állammá tegyük, mely ideálért mindnyájunknak küzdenünk kell. (Lelkes éljenzés.)

Ha az első szó Debreczenből hangzott el, ha a felhívás ily részletesen kifejti mindazt, a mi nekünk programunk, a melynek érdekében kötelességemnek tartottam zászlót bontani, — mit mondjak én akkor programom kifejtése tekintetében többet, jobbat, újabbat, szebbet, mint elmondani szívesek voltak: — mégis tisztelt uraim, miután szívesek voltak engem ezen alakuló közgyűlésre meghívni, engedjék meg nekem, hogy csupán néhány szóval kibővítve elmondjam egyes kérdésekre vonatkozó nézeteimet, mindezek felett súlyt fektetve arra, hogy a pártalakulás létrejöttével a kitzűzött cél érdekeiben kitartóan való küzdelemre mindannyian vállalkozzunk.

Hát t. urak az utolsó időkben a közjogi elenzék és a 67-es alapot védő, minden körülmények közötti kormánypárt megszeméző harcot folytat támadva és védve ezen alapot és az ország ennek következtében jutott olyan nehéz helyzetbe, amelyből ki nem bontakozunk, talán alkotmányunk veszélyeztetésétől is kell tartanunk. De ez nem oly könnyű dolog, mert engedni nemzeti jogaink érdekében nem szabad, (Zajos éljenzés és taps) de másfelől az alkotmányos élet gépezetét megakasztani nem helyes.

Tisztelt uraim! Én talán már egy esz-

MODERN GŐZMOSÓDA

Debreczen, Széchenyi-utca 42.

Telefon. Gyűjtő kocsi.

tendő óta három évi visszavonultságom után kötelességemnek tartottam gondolkodni a kérdés felett: miképen lehetne ezen tarthatlan helyzetből menekülni és miképen lehetne megszüntetni azon meddő küzdelmet, mely már 37 év óta folyik a tekintetben, hogy az egyik rész támadja, a másik védi az alapot; a védelem és támadás küzdelme pedig annyira igénybe veszi az erőket, hogy a nemzeti fejlődés természetesen tovább és tovább fokozása áll meg. (Helyeslés.) Arról győződtem meg, hogy a közjogi küzdelmek szüntessenek be — ez volna a helyes; ne vitassuk, hogy mely alapon akarjuk ezt a magyar államot nagygyá tenni, fogadjuk el az állapotot úgy, a hogy van, és erre az állapotra építve teremtsük meg az ideált: az egységes magyar nemzeti államot. Erre vonatkozólag azonban t. urak szakítani kell a multtal, mert sem egyik, sem másik oldalról elfoglalt elvi aspirációk vagy pártalakulások nem alkalmasak arra, hogy a utat vál szva az ország érdekeit szolgáljuk: erre vonatkozólag új pártalakulásra van szükség, mely szakítva a multak küzdelmeivel, félretéve a meddő eredményű közjogi harcot, az ország nemzeties, erős fejlesztése mellett, annak gazdasági függetlensége érdekében veszi fel a küzdelmet. (Zajos éljenzés.) Erre van szükségünk, ha azt akarjuk, hogy erősek legyünk, ha azt akarjuk, hogy gazdaságilag erősek és függetlenek lévén, erősen nemzetiek is tudjunk lenni; és t. urak azért látom én szükségesnek az új párt alakítását, mely elfogadja a meglévő alapot, de hangoztatja azt, hogy csak a törvények alapján lehet az egységes magyar nemzeti állam nemzeties fejlődése és gazdasági önállósága tekintetében jogszerű eredményt elérni. Erre hívom én fel t. urak azokat, kik nézetemet helyeslik és ezen czelra tartom szükségesnek és helyesnek új-párt alakulását.

Hazánk politikai függetlensége.

Hazánk 1790—91-ben hosszú ellentétes küzdelmek után alapjában volt megingatva, alkotmányos élete szünetelt, de létrejött az 1790—91-iki törvény. Ezen törvény biztosította a magyar állam teljes független önállóságát, kimondván, hogy minden más államtól függetlenül, önállóan mint külön állam kell hogy kormányoztassék. Garanciais törvény volt ez, mely az alapot fektette le arra, hogy a régi független Magyarországon által birt jogok respektálva a magyar állam önállósága tovább is fejleszthető legyen.

Nem mondom, hogy ezen garancia által nyújtott törvény a végrehajtás tekintetében megfelelt a nemzet jogainak, hogy kielégítette volna azokat, mert hiszen a rá következő idők bizonyították, hogy az elvi ki volt ugyan mondva, de alkalmazásban bizonyára csak kis mértékben ment keresztül, sőt az 1848-iki alakulás révén e tekintetben a felelős magyar minisztérium beállításával és a parlament életbe léptével egygyel tovább mentünk és rendeztük a 1791-ben elismert alkotmány alapján a magyar állam belkormányzati helyzetét. Miután azonban a közbejött közjogi szomorú körülmények megátolták abban, hogy a fejlődés útján tovább haladjunk, főképen, miután az 1848-iki nagy alkotások a nemzet jogait, alkotmányos életét biztosító törvények a tekintetben nem voltak teljesek, hogy az Ausztriával való viszony kérdését is rendezték volna, mely a pragmatika szankezió k nevezett 1723-iki törvényen alapszik, szükségesnek mutatkozott az alkotmányos élet helyreállításával az 1867-iki alkotás. A 67-es alkotás már pótolta a 48-ban létre nem jötteket is, az Ausztriával való viszony hiányait.

Hát t. urak! az 1790—91-iki törvények, a 48-iki törvény és 67-iki törvények azok, amelyek, mint alapintézkedéseket tevék, kell, hogy a mi jövő politikai alakulásunk és

nemzeti fejlődésünk bázisaiul tekintessenek. Azonban talán ebben méltóztassanak megengedni, részben beismerést is tehetek, nekem is lehettek mulasztásaim: a 67. óta létrejött alakulás rendjén a közjogi küzdelem, az alaptámadás és védelem idézte elő talán részben azt is, hogy a 67-es alkotások nem részben tartalmat, illetőleg az abban lefektetett jogok nem nyertek olyan érvényt, olyan értelemben, erőben való kifejlődést, mint a milyenre a nemzetnek szüksége volt. Már most nekem az a gondolatom, hogy próbáljuk meg az 1790—91-iki, az állam függetlenségét, a magyar állam teljes jogait biztosító törvényekre, a 48-iki, a nemzet alkotmányos életét, parlamentjét megteremtő törvényekre és a 67-iki Ausztriával való viszonyokat is rendező törvényekre támaszkodva olyan pártalakulást hozni létre, mely ennek az utolsó törvénynek is teljes tartalmát kíván adni és ezen az alapon akarja a nemzetet tovább fejleszteni, egységes, magyar nemzetet, gazdaságilag teljesen függetlenné tévén, mert t. urak, a 67-iki törvények feltétlenül megadják a jogot arra, hogy ez az állam teljesen egységes, erős, nemzeti legyen még pedig a nemzeti irányban való fejlődés minden jogát és én állítom, megadják még a katonai kérdésekre vonatkozólag is. (Zajos éljenzés.)

Ha ezt tiszteletben tartjuk, talán ha az 1867-iki évi XII. t. 11 §-a itt-ott vitás is, én azt gondolom, hogy ha a nemzet mérlegeli helyzetét, a maga érdekeit, ennek a törvénynek betűit, joggal elmondhatjuk, hogy minden vonatkozásban joga van ennek az államnak nemzeti irányban haladni a katonai kérdésekben is. (Zajos éljenzés.)

Elfogadjuk tehát és tanácsolom mindenkinek, tegyük felre a régi magyarizációt a 67-iki törvénynek és a 48-iki törvények alapján a megállást és együttesen törekedjünk azon czel felé, a melyet különben minden jó magyar hazafi kell hogy reméljen, ha az egységes magyar nemzeti államot nemzeti irányban a 67-es alapon akarjuk kifejteni.

Hazánk gazdasági függetlensége.

Elismerem, hogy nekem is van mulasztásom e tekintetben, ennek dacára azonban védjük az alapot, de erre az alapra támaszkodva fejlesszük azt tovább és tovább. Az nem is vitás, hogy gazdasági önállóságnak tekintetében az 1867-iki XII. t. c. vonatkozó szakaszai a nemzetnek szabad elhatározási jogot adnak.

Ha érdekünk az, hogy gazdaságilag önálló és függetlenek legyünk, akkor ez a törekvés nem áll utjában annak, hogy az alap elfogadásával törekedjünk ezt az országot gazdaságilag függetlenné tenni, a mi különben röviden kifejezve: önálló vámtérület.

Én azt hiszem t. urak, hogy erre feltétlenül szükségünk van, én azt hiszem, hogy iparunk, kereskedelmünk fejlődése és földmíveléssel foglalkozók érdeke e tekintetben teljesen azonos. Egy erősen fejlődött ipar és kifejlődött kereskedelem következtében természetesen következnek, hogy a gazdasági érdekek is kielégítést nyernek, mert akkor, ha a kivétel esetleg korlátozzatik, a belföldi gyártás fokozott emelkedése következtében teljes kielégítést nyernek, és azok, a kik az ellenkezőt állítják, én szerintem csak politikai érdekekből, csupán a politika álláspontjára helyezkedve beszélnek, nem mervén ráhelyezkedni arra az álláspontra, melyet ad a jog és a mely jogot, ha érvényesítünk, gazdaságilag erősek, kifejlődöttek lehetünk rövid idő alatt, és akkor a nemzeti fejlődés és önállóság nem is lehet kérdéses többé, mert ha gazdaságilag erősen, független a nemzet, természetesen tud erős és független lenni. (Éljenzés.)

Ezekre való tekintettel tisztelt urak az 1791—92 évi, az 1848-iki törvények alapján és az 1867-iki törvények alapján való szervezkedésre hívom fel azokat, akik velem együtt ezen ideált: az egységes magyar nemzeti államot létrehozni akarják. T. urak, ezért kell, hogy szervezkedjünk tudatában annak, hogy, ha ezen szervezkedésünket siker koronazza, az új pártalakulás rendjén új elemek jussanak be a parlamentbe. Azon küzdelemmel, mely egyfelől megengedi, hogy fegyverekkel csináljanak obstrukciót, másfelől ezzel szemben egyedül a védekezés álláspontjára helyezkedik, de alkotmányos jogaink kielégítésére nem vállalkozik, nem lehet létrehozni olyan kifejlődést a parlamentben, mely megszüntetve a mai stagnálást, a jövő fejlődést biztosíthatja. Az új pártalakulástól én várom, hogy átalakul magának a parlamentnek egész hangulata. Ha a meglévő alapot nem támadni és állandóan bírni akarjuk, hanem arra akarunk helyezkedni, a nemzet arról fog meggyőződni, hogy a meglévő alapon nem lehet kifejlődni a nélkül, hogy rázkódást ne szenvedjen, pedig rázkódásra nincs szükségünk, sőt az a nemzet érdekéből, a gazdasági fejlődés szempontjából hátrányos is, mert csak nyugodt viszonyok között lehet gazdaságilag fejlődni és erősödni. (Zajos éljenzés.)

Ezek azok, tisztelt urak, a miket általánosságban el akartam mondani, annyival inkább csak általánosságban, mert a mit itt a debreczeni felhívás elmond, az mindent kifejt és talán annál többet, mint a mit én elmondok; annak lendületes hangja, hazafias érzelmei biztosítanak engem arról, hogy azok, akik ezt létrehozták, kik ezt helyeslik és ennek helyeslése következtében itt megjelentek, együtt gondolkoznak velem a tekintetben, hogy az akciót meg kell indítani, az új partot létre hozni és így a nemzeti érdeket kell szolgálni. Így mondom: „új-párt” es remélni akarom, hogy jönni fog idő, mikor nem is lesz az új, de azért mégis azt mondom, hogy maradjunk ennél, hogy új-párt.

Az egész ország szervezkedik; hata istennek, nem Debreczen az egyetlen hely, a hova jöttem, más helyről is értesültem, hogy a szervezkedés megindult. Ha mindenütt létrejön az új pártalakulás, akkor a kialakult vidéki partok bevonásával meg lehet állapítani azon főljleszt, amely mellett csoportosulunk, midőn nem azt mondjuk, hogy újak, hanem országosan szervezkedett erős part vagyunk. T. urak itt, ami ebben a felhívásban el van mondva, nem új előttem, mert itt-ott elmondtam, megirtam: nem új az urak előtt sem, mert hangoztatva lett a pártalakulások rendjén is. Szabadon azért mégis nekem ez alkalommal megkísérteni azok után, amiket én elmondtam kissé a részletekbe menve, azt a néhány tételt föllátni, amelyek a párt programjának kifejezett kívánalmái kell hogy legyenek. Ez nem azt teszi, hogy abban minden benne van: itt csupán a főbb tettek csoportosítására volt szükség: majd az akció rendjén, a további fejlődés következtében esetről-esetre alakuló viszonyok szerint ezen alaptételek szem előtt tartásával lehet az egyes konkrét kérdésekre vonatkozólag külön-külön állást foglalni. Én azt hiszem, t. urak, hogy mérlegezésével azoknak, a mik itt lefektetve vannak, s amiket szerencsém volt már más helyeken is elmondani, s amelyek az egyes helyeken már a pártalakulás szempontjából hangoztatva lettek, így lehetne összeállítani kívánalmainkat, a párt alaptételeit és követelési elveit.

Az új párt alapelvei.

I. Az állam egész szervezetének nemzeti tartalommal való megtöltése; az állami nyelv, a nemzeti műveltség és magyar hazafiság uralmát gátló minden hagyománybeli akadály elhárítása és igénybe vétele minden

eszköznek, mely az egységes magyar állam kiépítésére szükséges.

II. A magyar birodalom állami létének a külképviseletben s a külkereskedelmi intézményeiben egy nyelvi, mint jelvényileg Ausztriával teljesen egyenlő jelentkezése: a 67-es alapon a teljes paritás (Viharos éjlenzés) hogy kifelé ne jelentkezzék mindég az egységes monarchia, hanem Magyarország is, mint önálló állam, — melyet már az 1791. évi törvények is biztosítanak, — kifejezésre juthasson.

III. A véderő magyar részében az állami nyelvnek, nemzeti jellegnek, a magyar hazafiságnak úgy a tisztai oktatás, mint a legénységi kiképzés, a vezénylet, szolgálati jelvények és hazafiság összes kérdéseiben egyenlő és teljes érvényesülése az 1867-ik évi XII. t.-cz. szerint Ö felségének „alkotmányos” azaz a törvényhozás útján gyakorlandó jogainak alapul vételével. Eltekintve a vezérlet, vezénylet és belsejvezetéstől, a melyek kizárólag katonai kérdések, de a melyek magokban a nyelvkérdését nem foglalják, a rendelkezési jog alkotmányos uton, gyakorlandó létrehozásai, törvényes uton alkotmányos rendszerint mindig a nemzet és korona egyetértésével lehetséges, mert hiszen csak a törvényvel egyetértőleg lehet alkotni. De nem mint olyan jog, a mely átruházott a koronára, ennek következtében kizárólag Felső vagy haduri jog, hanem olyan, mely a nemzeté, a melyet a nemzet a koronával egyetértőleg létrehoz és gyakorol.

IV. Az elemi oktatás terén s nemzeti szükséghez képest állami berendezkedés: úgy az elemi, mint a középfokú oktatásban, ideértve a szakoktatást is, az állami nyelv birásának tökéletes biztosítása.

V. Önálló jegybank, mert e nélkül önálló gazdasági életet nem is képzelhetünk, ezzel kapcsolatban önálló vámterület, lehetőleg mindkét részre kielégítő méltányos kereskedelmi szerződés Ausztriával, a mely azonban nem eredményezheti azt, hogy mi ki legyünk szolgáltatva Ausztriának, hanem a mi gazdasági érdekeink teljes kielégítést és biztosítást nyerjenek, arra való tekintettel, hogy gazdasági önállóságunk, gazdasági erőink messzemenőleg fejlődhessenek.

VI. Az ország összes közintézményeiben az állami nyelv és nemzeti műveltség uralmának intézményes biztosítása: az ennek útjában álló akadályok gyors elhárítása.

VII. A választási jog tetemes kiterjesztése, a városokra való különös tekintettel: a választó kerületeknek a választók számaránya szerint való kikerekítése, a cenzusnak minimális alapon való arányosítása és a munkásosztály tagjainak nagyobb mérvű bevonása mellett. Azt gondolom, hogy eljött az idő arra, hogy úgy a választókerületek aránytalan beosztását, valamint a magas cenzust leszállítsuk. Ugy hogyha az országnak érdekében van és nemzetnek ahhoz joga van, ha az országnak állampolgára, ha az ország terheit hordozza, akkor messzebb menő jogokat is nyerjen, akkor el kell mennünk ennek következtében olyan messze, a milyen messze csak mehetünk a nemzeti érdekek veszélyeztetése nélkül, ennek következtében nem lehet elfogadni, — szintén kijelentem, — az általános választói jogot, mert itt Debreczenben talán nem méltóztatnak úgy ismerni a viszonyokat, de az ország különböző részeiben csak úgy egyszerűen odavetni ezt a teljes jogot nem lehet. A nemzeti érdekekre tekintettel kell lenni, bizonyos cenzussal korlátozni kell a választói jogot, de leszállítani a nemzeti érdekek biztosítása mellett, hogy a munkásosztály tagjai a maguk képviseletéről is gondoskodhassanak. Az egynyelvű, egységes magyar nemzeti állam kiépítése szempontjából a választói jogosultságot függővé óhajtjuk tenni a magyarul irni, olvasni tudástól.

VIII. A felekezeti kérdésekre vonatkozólag szükségesnek tartom, hogy a r. kath. egyház önkormányzatának előmozdítása legyen célunk. Ha a vallások közötti egyenlőségre tekintettel a protestánsok autonómikus jogainak feltétlen tiszteletben tartását tartjuk szükségesnek, sőt megköveteljük, kétségtelen, hogy a r. kath. egyházra vonatkozólag is kell, hogy autonómiajuk létre jöjjön.

IX. De a nem kath. egyházak jogainak és szabadságainak sérelme nélkül kell, hogy olyan alakulások jöjjenek létre, melyek egyfelől az autonómiát nem érintik, másfelől az állam a maga hozzájárulásával segítségére jöjjön a nem katolikusoknak, hogy azoktól a terhektől, amelyeket a h. v. egyáltalán nem bírnak, megszabaduljanak, természetesen a h. v. terhelhetettségének megszüntetésére való tekintettel kell gondoskodni az állami dotációról. Ez azt teszi, hogy a 48-iki XX. t. cz. eszméinek érvényesülni kell, hogy a nem kath., mint a kath. érdekekkel szemben, hogy az állam segítségére jöjjön, hogy a h. v. k. mint az egyházi alkalmazottaknak.

X. Az eddigi módszertől eltérő s a sikert teljesen biztosító telepítési rendszernek minden melléktől ment és csupán nemzeti érdekből való meghonosítása különös tekintettel a kisbirtokosság képzésére és hathatós védelmére oly rendszert kell behozni, a mely midőn a telepe-eknek állandó biztonságát megadja, akkor nemzeti érdeket is szolgáljon, azon a vidéken és ott telepítsünk, a hol azokra nemzeti szempontból szükség van. Egyáltalában gondoskodni kell arról, hogy lehetőleg kisbirtokok képződjenek. Azon a vidékeken, ahol arra szükség van, telepítések történjenek és a törvényhozás útján gondoskodjunk arról, hogy a nép a maga földszerzési igényeit mindig a jogok tiszteletben tartása mellett kielégíthesse.

XI. Kivánnunk kell, hogy a városok, különösen az állam által reájuk hárított nehéz funkciók teljesítéséért rekompenzációban részesíthessenek. A mai kulturális fejlődési viszonyok között, Debreczen talán kedvezőbb helyzetben van, de az ország többi városa államsegély nélkül vajmi nehezen és keveset áldozhat a kulturára.

XII. Kivánnunk az adórendszer reformját progressív alapon, az adórendszer egyszerűsítését, az adók igazságosabb és arányosabb megosztását, a fogyasztási adóknak, amennyiben elsőrendű cikkekre vonatkoznak, leszállítását. A munkás és iparos osztályra nézve gondoskodnunk kell arról, hogy azon szükségletekre vonatkozólag, melyeket mellőzni nem lehet, melyeknek fogyasztása elkerülhetetlen, az adók leszállítása biztosítsa.

XIII. A létminimum védelmét úgy az ingó, mint az ingatlan vagyon tekintetében a magyar családok fentartásának érdekében, különös figyelembe vételével annak, hogy a társadalom függetlensége és önkormányzata, közszabadsága sérelem nélkül megővassék.

XIV. Korszerű munkásügyi intézmények és törvények alkotását, a munkaadó és munkás közötti igazságos viszonyok létesítésére való törekvessel.

XV. Az igazságszolgáltatás egyszerűsítését és olcsóbbá tételét, a bírói fizetések tetemes emelését, mert a bírói függetlenség az igazságszolgáltatás egyik legfontosabb biztosítéka.

XVI. Az elszegényedés és kivándorlás továbbterjedésének megállítására céljából nagyarányú beruházások fogvatba vételét, hogy a nép munkaerejét a nemzet érdekében idehaza érvényesíthesse. Apró segélylyel ezt megővni nem lehet, tervszerű intézkedéseknek kell létre jönni és az állam támogatásával kell törekedni arra, hogy a nép itthon találja meg a maga foglalkozását.

XVII. Mindenek előtt felséges uralko-

dók és családja iránt a bizalom, szeretet és ragaszkodás ápolása kell hogy törekvőnk legyen, amennyiben lehet, még az eddiginél is nagyobb bensőséggel. Ennek előmozdítása végett kívánjuk a paritásnak megfelelő magyar udvartartást. Ez szorosan hozzá tartozik a nemzeti politikához, mert a nemzeti nagyság, melyre törekvünk, csak nemzet és király közötti összhang által jöhet létre. De ezt az összhangot nem az újabb időben lábrakapott, a korona és nemzet közötti bizalmat lassanként aláásó hiperlojalitás által kívánjuk elérni, hanem a korona egyenes, őszinte felvilágosítására törekvő politikával.

Ezekben a pontozatokban vannak előadva programunk főtételei. Nincs itt meg minden, talán sok hiányzik, de az egyes konkrét kérdésre vonatkozólag a részletek megtalálhatók. Hát tisztelt urak ezekben mondottam el azt, a mi nem új, a mi szebben, megkapobban van elmondva abban a debreczeni felhívásban, a mely mindnyájunk kezében van. Alakuljanak önök mint új párt, mint olyanok, akk ideálok, az egységes magyar nemzeti állam létrehozására törekvőnek, a mely a gazdasági önállósággal és függetlenséggel alkalmas lesz arra, hogy a jövő ezredév biztosítékát képezze. Küzdeni kell kitartóan, de azt gondolom, hogy nemcsak máról hónapra terjedjen ez a küzdelem, hanem állandóan és a politikai-élet minden vonatkozásában: együtt maradjon a képviselőválasztásoknál is, s akkor az eredményt elérjük, ha nem a legközelebbi években, vagy órákban is, de alapját vetjük meg annak a biztos alakulásnak, amelyre szükségünk van, ha azt akarjuk, hogy a tespedés tovább ne tartson. A küzdelem, mely a támadás védelem körül folyik, ennek az országnak javára nincs, máról hónapra nyújthat előnyöket, de a jövő alapját biztosítani, a jövő alapját meghozni nem képes. Köszönöm t. urak, hogy saját kezdeményezésük következtében Debreczen városából indult ki a felhívás a katonai kérdésekben, a mely szerint a nemzetnek meg vannak a maga jogai, amelyeket az 1867-ik évi XII. t. cz. alapján érvényesíteni kell. De köszönöm, hogy az itt-ott elhangzott szavaim következtében új párt alakítását határozták el. Nem a magam, de a haza, a nemzet érdeke ez.

Az a ki a véletlen szerencse következtében, a sors kedvező alakulása folytán azt a karriert megcsinálta, a mit én, annak egyéni ambíciói, önálló céljai nem lehetnek. (Sünni nem akaró éjlenzés) Talán nem érdemem, talán a véletlen következtében abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy a mit Magyarországon el lehet érni a közéletben a szolgálat tekintetében, én mindazt el is értem: ismerem annak előnyeit, töviseit: tudom azt, hogy a hatalom csak kifelé látszott nagy értékekkel bírni, de a ki azt kezében tartja annak a vágya a közbeeső tényezők mellett nem lehet önérdeke, de a ki nem volt benne, ezt nem ismeri, aki benne volt, az tudja annak előnyeit és hátrányait.

Azok, akik bizonyos időn keresztül, legközelebb az intező korokkal érintkeztek, tudják, hogy hol a baj, hogy bizonyos dolgokat ezáltal ellenzés következtében miért nem lehet elérni; azok tudják, hogy egyes tényezők, akiknek a magyar államot kifelé képviselni kellene, arra törekednek, hogy a magyar államot elfedjék.

Azok tudnak sok egyebet, melyeket részletezni nem akarok. Talán a tett tapasztalatok, a visszavonulásom ideje óta folytatott tanulmányozás és gondolkodás győztek meg engemet arról, hogy egy új bázisról, a 67-iki XII. t.-c. alapján való fejlesztés bázisáról kell a haza érdekeit szolgáló kormányt. Ezért tisztelt urak minden érdeknélkül az ország érdekeire és a jövő érde-

keire tekintettel látom örömmel az érdeklődést, a szervezkedés iránti mozgalmat.

Legyenek meggyőződve, hogy aki anynyit próbált, mint én, ha egyszer ilyen lépésre határozta el magát, erről az utról le nem térhet. (Szünni nem akaró éljenzés.) A felreértések teljes kizárásával akarnám, hogy a nemzet megértse hívó szöveget, s hogy csoportosulva felvegyük a küzdelmet a közjogi vita félreállításával, a nemzeti irányzat és a gazdasági önállóság érdekében. Ha a nemzet ez uton követ, rövidebb vagy hosszabb küzdelem után, de én meggyőződtém arról, hogy a törvényes alapon jogunk van ahhoz és az eredményt elfogjuk érni, fokozatosan és részben, de elérjük, mert a mihez a nemzetnek törvényes alapokon van joga azt el kell érnie. Azért nem tartom helyesnek, hogy a negáció alapján az alapot támadjuk. Nem tartom helyesnek, hogy megszüntessük az alapot és hogy új alapon fejlesszük az államot. Azért t. uraim hangoztatom ismételtén, tegyük félre a közjogi ellentétek harcát és az alkotmányos utra lépve, teremtsük meg az egységes, gazdaságilag független magyar államot. Végre szervezkedjenek, alakuljanak, küzdjünk és a küzdelemben én ott leszek szívesen, kötelességszerűen, csak az urak is ott legyenek kitartóan. Akkor a zászlót győzelemre vezetjük. (Hosszan tartó lelkes éljenzés és szünni nem akaró taps)

Tüdös János beszéde.

Ezután dr. Tüdös János ügyvéd a következő beszédet mondta:

Tisztelt Uraim! Meghallgattuk ő nagyméltóságának, báró Bánffy Dezsőnek, a megalkulás és szervezkedés alatt álló új politikai párt ünnepezt vezérének általunk már eddig is ismert, de most az élőszó erejével s a közvetlenség hatásával igazán szívünkbe és lelkünkbe vésett politikai programját.

Azt hiszem, az összes jelenlevők érzelmeit és gondolatát tolmácsolom akkor, a midőn első sorban is azt indítványozom hogy fejezzük ki Ő Nagyméltósága előtt hálás köszönetünket tüntető lelkes egyértelműséggel azért, hogy ide, a magyarság ősi fészkebe, nagy Debreczen városába, Magyarország szívébe eljött és itt előttünk hirdette az ígét, a melytől, ha testet ölt és megvalósul, szeretett magyar hazánk jelenleg oly szomorú sorsának jobbrafordulását, a magyarság megerősödését s felvirágzását, az egységes egy nyelvű magyar nemzeti állam kiépítését méltán remélhetjük és várhatjuk.

De ezt a köszönetet és hálát, mi Debreczen polgárai nemcsak a magunk nemcsak Debreczen nevében fejezzük ki előtte, hanem az egész magyar nemzet nevében.

Mert az egész magyar nemzet hálijára tette magát ő érdemessé.

Nem azért adós a magyar nemzet neki ezzel a hálával, mert kitüntetésekkel elhalmozva, nagyméltóságba jutva, a midőn a kormány rudjától eltávolított, nem vonult nyugalomba s nem tette össze tétlenül kezét, hanem azóta folyton cselekszik, fáradozik s egy nagy hazafias eszmény, az egységes magyar nemzeti állam ideáljának szolgálatában mint egy ujkori apostol, agitál.

Hiszen ez, t. i. a munka és cselekvés, nemzetünk minden dolgozni tudó fiának, a ki emberi hivatását be akarja tölteni, kötelessége; szűk körben a kicsinynek, széles tágas mezőkön a nagyoknak.

Nem! Azzal tette ő magát a nemzet hálijára érdemessé, hogy azt a tért, a melyen a legmagasabb polczra felemelkedett, akkor sem hagyta el hűtlenül, a midőn a hatalom kormánypálcáját kiütötték a kezéből. Azzal, hogy ő állította fel az aktív politikában azt a programot, a mely a király és uralkodóház iránti hűséget és a törvényes államjogi kapcsolat fenntartását, a nemzet és a magyar állam minden törvényes jogával, minden jogos követelésével oly szép harmóniában egyesíti. Azért, hogy ennek a

magyar faj szeretetétől áthatott, igaz hazafiságtól lángoló liberális ellenzéki politikának lobogóját ő vette kezébe, ő, a magyar király udvarának egyik legmagasabb méltósága, egyik legelső funkcionáriusa.

Tisztelt polgártársak! Habár személyes vonatkozásokat érintünk is ezzel, álljunk meg egy pillanatra ennél a szokatlan, ennél a rendkívüli eseménynél; emeljük ki ennek a ténynek nagy jelentőségét.

Ha újabb alkotmányos életünk rövid történetére visszatekintünk, azt tapasztaljuk, hogy a kormányoknak, különösen újabb időben elég gyakori bukása alkalmával a legkiválóbb, a legtehetségesebb államférfiaink is mind visszavonultak az aktív politika színteréről; magas rangban, kitüntetésekkel címekkel felékesítve visszavonultak a tisztos magányba, vagy olyan állásokba, a melyek a gyakorlati politikától örökre elválasztják viselőiket. Csöndes szemlélői a jelennek és hallgatnak.

Támogatják az újabb és újabb kormányokat, vagy legalább is úgy tesznek, mintha támogatnák azokat s legteljebb néha-néha egy-egy kis intrikát engednének meg maguknak.

De egy sem tette meg azt, a mit vezérünk báró Bánffy Dezső nyílt elszántsággal, bátor elhatározással megtett; egyik sem ismerte be férfias nyíltsággal, hogy téves uton haladt, hogy politikája hibás volt, mert nem volt igazán nemzeti és magyar, egyik sem lépett ellenzékkbe.

Báró Bánffy felvette a szabadelvű pártnak s e pártból alakított kormányának hivatalos politikájával szemben a harcot.

És oly programot irt zászlájára, a mely minden jogos és törvényes nemzeti követelést magában foglal, s mindennek dacára sem lépi túl azt a határt, a hol a kormányképeség megszűnik.

Politikája tehát nemzeti, sovinszta magyar, liberális ellenzéki, de azért a gyakorlati kivihetőséggel számotvető, kormányképes.

Ezzel megmutatta s ország-világ előtt dokumentálta azt, hogy igenis van olyan politika, a mely után e nemzet legjobbjai s e nemzet nagy többsége évtizedek óta esdekel, a mely politika minden komoly, higgadt és önértékes hazafit kielégíthet, s a mely politika azért a király és az uralkodó ház iránti hűséggel s a fennálló törvényes államjogi kapcsolat érdekeivel összeegyeztethető.

Bebizonyította ezzel azt, hogy a ki a magyar nyelv jogának a közügyek minden terén s különösen a katonai és külügyek kezelésénél is teljes érvényesítését, aki Magyarország teljes gazdasági önállóságát, a ki a magyar állam szuverenitásának bent és kifelé egyaránt Ausztriával szemben épen úgy, mint a nagy külfölddel, teljes megóvását és érvényre juttatását követeli s e politika megvalósításának szenteli életét, az nem üres fantom után szalad, az nem hiu ábrándképeket hajszol, az nem lehetetlenre vállalkozik. Mert ez a politika kormányképes.

Ezért tartozik neki hálijával a magyar nemzet s ezért követheti hittel és lelkesedéssel ezt a zászlót minden igaz magyar hazafi.

De jól jegyezzük meg, ez a program élesen és határozottan elválaszt bennünket hazánk jelenlegi két nagyobb politikai pártjától, két uralkodó politikai irányzatától.

Nem tagadjuk, nem is tagadhatjuk, hogy a függetlenségi párt politikai ideálja minden igaz magyar ember szíve legmélyén ott szunnyadoz. Ez azonban a gyakorlati politika szempontjából ezidőszerint még igazán csak álom, bűbajos ábrándkép, meg nem valósítható. De tegyük fel, hogy lehetséges volna annak megvalósítása, volna e nemzetben már oly erő és hatalom, hogy eszményét száz viharral szemben és ezer veszély között is meg tudná teremteni. Még akkor is, a jelenlegi törvényes állapot felforgatása nélkül

egyáltalán nem volna az kivihető. Az 1723. évi 1. és 2. t. cz.-ekben beczikkelyezett ugynevezett practica sanctiót, az ezen alapuló 1868. évi XII. t. cz.-et és az ezek által törvényesített államjogi kapcsolaton alapuló számtalan más törvényt és törvényes intézményt a hazánk és a magyar nemzet lételet kockára téve, vas kézzel és vas erővel össze kellene törni, szét kellene tépni, el kellene seperni, hogy az az ideál életre keljen.

Mi hazánkknak, a magyar nemzetnek lételet kockára nem tesszük semmiért a világon; mi elfogadjuk a törvényekben lerakott alapzatot, s azon akarjuk s isten segítségével fogjuk is felépíteni az egységes magyar nemzeti államot.

Viszont a kormányon levő szabadelvű párt politikájától is éles határvonal választ el bennünket.

Olyan ez a politika, mint az őszi köd. Lomha, homályos, bizonytalan. Ránehezedik és lenyomja a lelket. Lélegzeni alig bírsz tőle. Keresed az utat benne, a melyen haladhass, s nem találod. Nem látsz se fát, se épületet, se sziklát, se mélységet. Egyáltalán nem látsz semmit. Mintha csak be volna kötve a szemed, úgy bukdácsol, úgy tá-molyogsz, hol előre, hol hátra, míg el nem bukol, míg ki nem töröd vagy a kezéd, vagy a lábad. vagy a nyakad.

Ilyen a szabadelvű-párt politikája.

Eh! szálljon fel, tisztuljon ez a köd!

Hadd jöjjön egy erős éles szélroham.

Hadd jöjjön az új párt egészséges hatalmas, feltarthatatlan rohamja. Hadd fujja el, hadd üzze el ezt a zsibbasztó ködöt, mely törvényes jogainkat, jogos követeléseinket, nemzeti energiánkat minden életerejét elnyomja, lenyűgözi, eltakarja. Hadd lássuk mi is, hadd lássa más is, hadd lássa mindenki Bécsben és az egész világon egyaránt, hogy melyek a mi törvényben gyökerező, de mindaddig meg nem valósított jogaink. S hadd lássuk, hadd találjuk meg mi a higgadt komoly és önértékes magyar nép és magyar nemzet azt az utat, hadd szedjük össze azokat az eszközöket, a mely uton s a mely eszközökkel ezeket a törvényes jogainkat kivihathatjuk és elérhetjük.

Ezt az utat, ezeket az eszközöket tárja fel előttünk az új párt programja.

Ennek a programnak kiindulási pontja a „Nemzeti gondolat”. Az a gondolat, hogy minden lépésünknek, minden cselekedetünknek, minden tettünknek a magyarság, a magyar faj, a magyar nemzet és a magyar hazai érdekeit kell szolgálnia.

Végezélja pedig: az egységes egy nyelvű magyar nemzeti állam létesítése.

Azt a kiindulási pontot és ezt a végcélt hosszú évekre, talán évtizedekre terjedő időben megfutható pályára köti össze. Rögös nehéz ez a pálya; munka, fáradság, küzdelem, önfeláldozás kell sikeres megfuthatásához.

De olyan munka, olyan fáradság, a mely a hazaszeretet glóriájával övezett édes gyönyörűség a mi lelkünknek.

Fel tehát magasra a lobogót! Jöjjetek, sorakozzunk alája!

Aki igaz magyar és azért a nagy czélért küzdeni, munkálkodni, dolgozni kíván, fogjon velünk kezét.

Bátran előre!

Dr. Kőrösy Kálmán beszéde.

Tisztelt uraim! Hallották önök a programot a legilletékesebb helyről, magától a program megalapítójától, magától az új politikai párt vezérével. Hallották ennek a programnak méltatását hivatott egyéntől, méltóan magához a nagy programhoz. Engem ilyen körülmények közt nem csak az idő előre haladottsága készített rövidegre, hanem az ismétlések lehető elkerülésére irányuló óhajom is.

Tüdös János barátom azt mutatta ki

meggyőző erővel, hogy az újpárt szervezése, programjának felállítása miért szükséges, miért indokolt dolog a mostani pártviszonyok között, a jelenlegi politikai helyzetre tekintettel, — szabad legyen nekem inkább annak kimutatására törekednem, hogy báró Bánffy Dezső politikai programjának elvei nem csak a mai helyzetben, nem csak a mostani politikai viszonyokban gyökereznek, hanem a magyar nemzet legszentebb és legrégibb történelmi és politikai hagyományai-ban és a magyarság legsajátosabb, legjellemzőbb néptulajdonságaiban is. Az új politikai program történelmi és etikai alapjára akarok ez által rá mutatni. Erre irányuló rövid fejtegetésem talán az elvontság, talán az idealizmus színeiben fognak önök előtt feltűnni, pedig t. uraim a leggyakorlatibb jelentősége van annak — legalább az én felfogásom szerint — hogy valamely párt-nak a keletkezését csak a napi politika viszonyai, esetleg más pártok elkövetett taktikai hibái s az ebből származott csalódások hozzák-e létre, vagy pedig olyan okok is, melyek a nemzetnek történelmére, hagyományaira és jellemére vezethetők vissza, mert csak egy ilyen párt lehet hivatott a nemzet sorsának intézésére és egy nagy nemzeti jövő előkészítésére.

Fiatál, erőteljű duzzadó fa az újpárt, t. polgártársak, mely egy pillanat alatt szemünk előtt szökken sudárba, mert nemcsak a felső talajréteg humuszából, vagyis nemcsak a napi politika aktualitásaiból szívja fel a nemzeti lelkesedés tápnedvét, hanem e fiatal fának hajszálygyökerei lenyulnak a mélyen fekvő történelmi rétegek alá, a magyar nemzet legszebb hagyományainak és a magyar néplelek legragyogóbb tulajdonságainak tisztá ősforrásaihoz.

Tisztelt polgártársak! A magyar nemzet legnagyobb történelmi ténye az, hogy itt a Kárpátok medencéjében — a hol soha azelőtt önálló nemzet nem lakott — a magyarság politikai vezetésére, mint alapgondolatra épített államot alapított és hogy az állami élet irányítására vonatkozó befolyását olyan alkotmányba foglalta össze, mely még Angliának is példaképpül szolgált és hogy államiaságát és alkotmányát a legnagyobb támasdásokkal szemben mindig megtudta védeni a szükség szerint hol a jognak, hol a kivont kardnak fegyverével, ezért a magyarság legnagyobb erényei, legfényesebb politikai tulajdonai az államalkotó képesség, a vezetésre való hivatottság, az alkotmány szeretet, a jogokhoz való tántoríthatatlan ragaszkodás és a vitézség voltak.

Nemzetünk e nagy tulajdonságok mellett sem tud még napjainkban sem — legalább a nyugati viszonyokhoz képest — kellő anyagi és kulturális előhaladást felmutatni, a minnek egyedüli oka az, hogy mi az ennek kifejtéséhez szükséges időt és erőt folyvást támadott alkotmányunk, sőt államiaságunknak védelmére voltunk kénytelenek fordítani. Történelmünk legszebb és legszomorúbb lapjaira az alkotmányunkért és államiaságunk elismeréséért folytatott küzdelmek vannak felírva, különösen az utóbbi száz év lefolyása alatt.

Annai sok százados küzdelem után 1867-ben azt hittük, hogy az államiaságunk és alkotmányunk megvédelmezéséért folytatott küzdelmek végre nyugvó pontra jutottak, hogy most már anyagi és szellemi előhaladottságunkra lehet erőnket felhasználni. Több mint 3 évtizedig voltunk ebben a boldogító tévedésben. Am a legközelebbi idő-kben lehullt a lepel s a hazafiúi csalódás legmélyebb keserűségével kell tapasztalunk, hogy csalóka álom volt a „Szózat” biztatása, mert „annyi szív hiába ontá vért, keservben annyi hű kebel hiába szakadt meg a honért, és, erő és oly szent akarat hiába sorvadoztanak az átok suly alatt”: — azt a törvénykönyvünkbe százszor beiktatott, harcmezők vérével ezerszor megpecsételt

közjogi tény, hogy Magyarország önálló állam, mely semmi más államnak alávetve nincs, az ősi ellenség ma is tagadásba veszi s a mit évtizedek óta tenni nem mert, ma nyíltan hirdeti, hogy Magyarország csak autonómikus hatáskörrel bíró része az összmonarchiának. Lehullt a lepel és látnunk kellett, hogy azt az alkotmányt, a melyet századok köveiből összerakottnak gondoltunk, egy idegen nemzetnek viszonyaink közt lehetségessé vált jogosulatlan befolyása hitvány papirosként tépte szelvényel, amidőn kivitte, hogy a nemzet legszentebb vágyáért, a nemzeti nyelvnek törvényes jogaiba beiktatásáért folyt, az államalkotó magyarság osztatlan közvéleménye által támogatott törekvéseknek fájó kudarczczal kellett végződnie.

Lehullt a lepel, tapasztalunk kellett, hogy államiaságunk és alkotmányunk legfőbb védőeszközét, a jogot, mint csavarta ki az idegen befolyás kezünkből, amidőn a parlament többség-alkotó pártja a nemzetnek a hadsereg nyelve feletti rendelkezési jogáról lemondott, kimondva, hogy e jog ma nem a törvényhozást illeti.

Lehullt a lepel és látnunk kellett, hogy a nemzeti lelkesedést, mely királynak, hazának, alkotmányunk védelmében a legnagyobb fegyvertényeket szülheti, az ősellenség, az osztrák centralista felfogás idegen nyelv és szellem és idegen érzelmek apolása útján, mily cinikus czélludatossággal szorítja ki a hadseregből, az egykor Európát védő magyar vitézség helyébe az idegen szellem jármába is beletörődő vakfegyelmet téven.

Lehullt a lepel és látnunk kellett, hogy az az ő ellenség a mi szupremáciánknak megtörésére irányuló szándéka kiviteléhez ma inkább számíthat a nemzetiségek felizgatására, mint valaha.

Milyen pártviszonyok tették azt lehetővé t. polgártársak, hogy ez az igazán kétségbeesítő helyzet előállhasson?

Az ország kormányzásának élén áll egy párt, mely az alkotmány amaz egyik sarktelét, hogy a nemzeti akarat a többség akaratában jelenik meg, csak formai értelemben veszi, ennek az alkotmányos, parlamentáris elvnek azt a valódi természeteszerű értelmét, hogy a többség akaratának a nemzet akaratával is egyezni kell, egyszerűen félre dobta akkor, midőn a nemzeti követelések feléje toluuló hatalmas áradatából elmenekült a saját katonai programjának lélekvesztől dikján és kikötött a híres jogfeladó theoriánál, egy part, melynek magatartása hazafiságból, pártönzészől és gyávaóságig menő opportunizmusból akként van összealkotva, hogy vegyi alkatelemeire semmiféle tudomány nem bonthatja, de káros, bomlasztó vegyi hatását mutatja az uralma alatt nemzetünkre újabb időkben bekövetkezett züllött állapot, egy part, mely hinni tud a nemzet jövőjében, mert hinni szeret a saját örökkevalóságában.

E többség legnagyobb ellenzéke az a párt, mely igazán önzetlenül, mert az uralomra jutásnak reménye, sőt gondolata nélkül küzd, egy a nemzet számára nem aktív politikai, hanem más eszközökkel csak ugyan fentartandó ideálért, az Ausztriától való teljes függetlenség eszméjeért, egy párt, mely a mig ideálját minden magyar ember tiszteletére méltóan szolgálja, tulnéz a létező s az emberi előrelátás határán belől a saját beismerése szerint is megváltozhatatlan viszonyokon, egy párt, mely a 67 es alpból meríthető mindenj got állandóantekicsinyelt mégis a közel multban ilyen jogokért a parlamenti harcok meg nem engedett nehézfegyverét vette kezébe s elfáradva a lejtett fegyver csörrenésével a mámorba ringatott nemzetet a legridegebb valóra riasztotta fel.

Van aztán egy párt, melynek legelitéltébb kritikája a saját programja, mert vezérelve a felekezeti viszonyokkal kapcsolatos kérdések megbolygatása.

És végül van egy párt, mely a parlamentbe ugyan nem juthatott még be, de szerte az országban mindenütt szervezkedik s nem csinál titkot abból, hogy internacionális téren is hajlandó szövetséget keresni.

Ilyen pártviszonyok tették lehetségessé, t. uraim, hogy a mi állami életünk folyása tulajdonképp nem egyéb, mint Ausztria érdekeinek alkotmányos formák között történő szolgálata, ilyen pártviszonyok szakították el a magyar politikát legszebb hagyományaitól, a legfelségesebb nemzeti tulajdonságok apolásától, ilyen pártviszonyok között jutottunk odáig, hogy önálló állam voltunk Ausztriában immár nemcsak a sajtóban és az egyetemi katedrákon, hanem hivatali tényezők részéről is leplezetlenül tagadásba vették s ezért mondhatta Körber, a nagyon is „előkelő idegen” a mi elnökminiszterünkkel vívott szóharczában az osztrák parlament tagjainak: Legyenek nyugodtak uraim, a magyar sovinizmus formulakkal is jól lakik, nekünk azonban a valóság kell, a valóságban pedig minden úgy marad, ahogy van.

És a mikor ilyen viszonyok közt csak reménytelenséggel nézhetünk széjjel, hogy mely pártnak keretei között volna hát lehetség megvalósítható és mégis nemzeti eszményeket szolgáló politikát támogatni, akkor előállott egy férfiú, oda hagyta helyzetének megszokott kényelmét, fényes állásának előkelő csendességét, kockára tette az udvarnak feléje sugárzó bizalmát; hogy képletes kifejezést használjak: a dus udvari teríték mellől, eljött az ellenzék terített asztalához, az ellenzékiség sajtalan kenyerehez, előállott báró Bánffy Dezső, magára vette mindazt az odiumot, mely a régi pártkeretek széttörésére irányuló törekvést természetesen kísér, kibontotta egy új párt zászlaját, felírta arra mindazt, a minnek kivívása a 67-es alapon lehetség és szükséges és ő, a ki elérte már azt, a mit magyar ember elérhet, mert sokáig volt a legnagyobb tisztség és az azzal járó hatalom birtokosa, leszádott a néphez, férfiasan szembe szállott a hatalommal és kimondotta, hogy a bonyodalmakból csak igazi nemzeti politika követésével lehet kijutni. Olyan férfias elhatározás, olyan nagystílu politikai lépés volt ez, mely minden magyar ember elismerésére érdemes s én az önök szeméinek tüzeben, kik most oly lelkesedéssel néznek feléje, az előbb vagy utóbb elkövetkező nemzeti hálának legelső sugarait látom.

Nem részletezem előttünk is kifejtett programját, csak arra akarok rámutatni, a mire már igénytelen felszólalásom kezdetén is hivatkoztam, hogy az ő programja a magyar fajnak azokban a nagy politikai tulajdonságaiban gyökerezik, a melyek nélkül csak kétségbeesetten nézhetnénk nemzeti jövőnk alakulása elé.

Báró Bánffy Dezső politikájának sarktele, hogy „Magyarország a magyar nemzet” s ez azt jelenti, hogy olyan politika követését kívánta, mely a nemzeti szuverénitás megtagadását, sőt elhomályosítását sem engedi meg soha s minden erre irányuló s bárhonnán jövő törekvéssel éppen a magyar államalkotó képességből fakadó nemzeti önértetet állítja szembe.

Egységes és egynyelvű magyar nemzetet akar Bánffy Dezső, — teljes erejében — bár nemzetiségeink etnográfiai sajátosságainak sérelme nélkül kifejezésre akarja juttatni azáltal a magyarság politikai talentumát.

Visszautasít a Bánffy Dezső politikája minden olyan jogosulatlan idegen befolyást, mely a magyar nemzet közvéleményének alkotmányos kialakulására, kifejezésre juttatására és érvényesülésére gátológ akar hatni, a minnek a közelmultban — sajnos — sok jelét észlelhetünk, visszautasítja a legkisebb jogfeladásnak gondolatát is így akarja teljes épségébe visszaállítani a magyar alkotmányos érzületet, a közjogi érzéket, így akarja

ujra összekötni a jogokhoz való ragaszkodás szétéptett fonálát.

A midőn pedig a hadseregbe a magyar nyelv által magyar szellemet, magyar érzést, magyar lelkesedést akar bevinni, akkor a nemzeti lét bekövetkezhető válságos óráiban jövő sorsunk biztosítékává kívánja tenni a fegyelem mellett a hazaszeretetből, fajszeretetből és a királyhűség érzéséből kisugárzó világhíres magyar vitézséget is.

A konkrét programpontról nem szólva, ezek a Bánffy Dezső közjogi politikájának alapvonásai t. uraim!

Nem mondom én, hogy benne van a programban minden vágyunk, minden óhaj-tásunk, nem mondom én, hogy ez a program a nemzet reményének vagy csak követeléseinek is összessége, nem mondom én, hogy e program teljesedésével nem maradna sérelem elégtétel nélkül, kívánság kielégítés nélkül, óh vannak a magyar nemzetnek e programon túlmenő eszményei, aspirációi és követelése is, de eszembe jut Kossuth Lajos mondása, a ki talán legemlékezetesebb beszédeben azt mondotta, „ha van valahol széles e hazában egy sajtó kebel, mely orvoslásra, ha van egy kívánság, mely kielégítésre vár, szenvedjen egy kis é a sajtó kebel, s várjon még egy kissé a kívánság, ne függesszük fel ezektől azt, hogy megmentsük a hazát“, ez jut eszembe t. uraim, mert az új párt programjára is el lehet mondani, hogy mindaz a nemzeti vágy, mind az a követelmény, mind az a politikai elv és felfogás, mely tulesik e program keretén, várhat és várjon is addig, míg előbb megvalósul az, a mi ebben a programban van, mert ez nem pártprogram, ez a magyarságnak a programja, ez a nemzeti lét biztosításának programja.

Nem folytatom tovább t. uraim, hanem azzal végzem, hogy én e program epeit olyanoknak tartom, a melyekért a hazafinak élni-halni érdemes, bizni tudok e program sikerében, mert hiszek a nemzet jövőjében. Végzem a haza a király éltetésével kívánom, hogy éljen a királynak nem csak a multban, hanem egy új jövőben is legelső tanácsadója, a mi vezérünk: báró Bánffy Dezső!

Ajanlom elfogadásra a dr. Tüdös János barátom határozati javaslatát.

Tutsek Sándor beszéde.

Tisztelt közgyűlés! A hol legtöbbször gyult ki az örtüz, Kolozsvár szabad királyi városából hoztuk el az ottani Új párt üdvözlését debreczeni elvtársainknak.

Nem tagadhatom el, uraim, hogy egy édes bus, melankolikus érzés fogott el akkor, amikor e hatalmas magyar város kapuin beléptem. Édes volt az érzés, mert a merre el tudnak látni a szemeim, a merre elkalandozik merengő lelkem, mindenütt csak tözsgyökeres magyar hazafiakat, magyar érzést és magyar talajt látok magam körül.

Ereje és hatalma öntudatában, otthon érzi magát ebben a városban a magyar és épen azért volt az én érzésem nemcsak édes, de ezáltal bus is, mert önkénytelenül össze kell, hogy hasonlítsam ezt a fajmagyar vidéket az én szűkebbkörű édes hazámmal, a bércezes Erdélyországgal. Magyarország védbástyájának, a magyar haza fellegvárának nevezték egykoron Erdélyt — és mégis ha érhe i valamiért jogosan a legkeserűbb vád a lefolyt 36 évi kormányzás korszakát, akkor vadolni kell azt azért a bűnös, könnyelmű nemzet és hazaelenes elhanyagolásért, amelylyel ennek a fellegvárnak a megerősítését, felfegyverzését, gondozását és karbantartását mindenha elmulasztotta.

Körülveve az ellenséges indutatu, idegen nemzetiségek tengerétől, a hatalra szántak végső, kétségbeesett küzdelmét vivja ott egy maroknyi székely, egy maroknyi magyar. Beszélünk jogállamról, beszélünk nemzeti államról. Beszélünk magyar hazáról és

magyar hegemoniáról, de a mikor arra került volna sor, hogy intézményekkel erősítsük meg a magyar állameszmét a veszélyeztetett végpontokon, tettekkel jöjjünk segítségére az államalkotó, államfenntartó magyar elemnek, akkor a meghunyászkodás politikája, a mindennel megalkuvó opportunizmus a nehézségektől visszariadó gyávaság, a kishitűség és az önérdék a hatalomhoz való göresős ragaszkodás és a nemzetközi doktriner elméleteknek sajátosságát képező fölényes lenézés mind-mind csatársorba állottak arra a célra, hogy meggátolják egy igazán magyar, igazán nemzeti öntudatos és erős magyar, igazán nemzeti politikát, hallottunk még többször délibáb politikát, hallottunk még többször hivatkozást a magyar nemzet lovagias érzületére és hogy ha végig tekintünk azokon az eredményeken, a melyeket a nemzetek küzdelmében harminczhat évi békés fejlődés után fel tudunk mutatni, akkor látjuk azt, hogy határainkon körös-körül megalakultak, avagy alakulóban vannak erős, öntudatos nemzeti államok, amelyek a faji összetartozandóság hatalmas érzetével hatnak a mi idegen ajku honfitársainkra, mi pedig idebent évtizedek óta vitatkozzuk és vajudunk olyan elemi kérdéseken, ha vajon jő-e, üdvös-e, szabad-e a magyarnak öntudatos magyar nemzeti politikát folytatni a gazdasági téren, a népnevelés terén, a hadseregben és a külképvisetben.

Ennek az átkos visszavonásnak a szomorú következményeit érzik önök uraim itt ebben a magyar talaju, magyar lakosságú istentől megáldott földdel rendelkező városban; hogyne éreznők azt mi ott kinu a végeken, a kiknek a hajdani kincses Kolozsvárból nem maradt más kincsünk mint a lángholó hazaszeretet, a kiknek a magyarság fellegvárában nincs több más fegyverünk mint a — pusztában elhangzó szó — hatalma. Hol vannak azok az idők, a mikor Erdély volt a magyarság mentsvára. Hol vannak azok az idők, amikor Erdély fejedelmei, Rocskai, Bethlen, Rákóczi voltak a magyarok vezérő csillagai. Elmúltak mint egy fényes álmkép és maradt helyébe a sivár jelen, a mikor nap-nap után az önfentartás kétségbeesett küzdelmét vivjuk az oláhokkal szemben.

Nem-e természetesnek találják uraim, hogy magunkra hagyatva az állam kormánya által elszigetelve a magyar hazától csüggedve nézünk szét vezér után, a kiben megbizhassunk multjánál, jelleménél, sovén magyar hazaszereteténél, erejénél és bátorságánál, kitartásánál és hadvezéri tulajdonságainál fogva. Ezt a vezért mi megtaláltuk és hogy ha Debreczen város polgárai szintén ő benne fedezik fel a jövő embe-rét, akkor ez annak a bizonyítékául szolgál, hogy a magyarság érdekei mindennütt azonosak széles e hazában. Kolozsvár városa kibontotta a zászlót. Megilletett ez bennünket, mert mi vagyunk a gyengék, a kik segítségre, istápolásra szorulnak. A mit Bem tábornok mondott egykoron: Ha elvesz Erdély, elveszett Magyarország, az nemcsak a harc szintere áll, igaz ez a mondás a magyar állameszme szempontjából is. A vezér hívó szózatát megértette az anyaország, az anyaországban elsőnek Debreczen városa ujult erővel, ujult lelkesedéssel megyünk tovább a harcba, az egységes egynyelvű, magyar nemzeti államért, mert immár többé nem vagyunk elszigetelve, megdobbán az erős, a hatalmas, az öntudatos magyar alföldnek szive, közös eszményképünkért, édes hazánkért együtt állunk ki a csatársorba, áldja meg az Ég érte minden jó magyar hazafit: köszöntjük érette Kolozsvár nevében Debreczen városát.

Az új-párti vendégek.

Tutsek beszéde végezte után dr. Jesszenszky Géza (Kolozsvár), majd dr. Vajda Lipót (Deés) és Pályi Béla, a hunyadmegyei

új-párt elnöke üdvözölték a debreczeni elvtársakat, majd Csontos Imre (Karczag) nevű egyszerű magyar lépett az emelvényre és értelmes beszédecské kíséretében üdvözölte báró Bánffyt és jelentette, hogy Karczagon is alakulóban van már az új-párt. Bánffy kedélyesen parolázott a magyarral.

Az új-párt vezetősége.

Ezután közfelkiáltással megválasztotta az új párt a vezetőségét. Elnök lett: gróf Dégenfeld József, helyettes elnök: Szabó Kálmán, alelnökök: Berger Jenő, Eröss Lajos, Pálffy Gábor, dr. Popper Alajos, dr. Tüdös János és Szedlák József, titkárok: dr. Kőrösy Kálmán és Tüdös Kálmán; jegyzők: dr. Kovács József, dr. Balázs Bertalan, dr. Weisz József; pénztárnok: Mihalovits Jenő.

Bizottsági tagok lettek: Aczél Géza, Berzöffi Vince, dr. Balkányi Miklós, dr. Bartha Béla, Bárdos Géza, Bakos Kálmán, Balogh Ferenc tanár, Barcsa János, Bosznay István kereskedő, Balogh István, Balogh Miklós, Csurka István, Csukás István, dr. Csűrös Ferenc, Csanak József, Csath Sándor, Cziczó Lajos, Dóczy Imre, Dalmi Kálmán, Darvas Izidor, dr. Freund Jenő, Fényes Mór, dr. Gulyás István, Geiger Simon, Geiger Miklós, Hauer Bertalan, Hegedüs Sándor, Hochfelder Jakab, Harsányi István (asztalos), Haendel Vilmos, Horváth János, Kölesei Ákos, Karai Sándor, Kiss Aron nűspök, Kaszanvicszy Andor, Kontsek Géza, Kontz Lajos, Killer Ede, Kardos László, dr. Kenézy Gyula, Konrad Samuel, Lueztig Károly, Muraközy László, Malatinszky Ferenc, Monoki Lajos, Márton Gyula, Nasch József, Nagy András, P. Nagy Zoltán, P. Nagy Árpád, Peczkó Ernő, Péter Gábor, Pálffy István, Polgári Bálint, Polgári József, Popovics Gyula, Pászort Gyula, Rózsa Sándor, Ruzicska Gyula, Raics Lajos, Riesz Lipót, dr. Szász Adolf, Szántó Győző, Szentkirályi Tivadar, dr. Szöllösy Béla, Szojka Gyula, Sesztina Jenő, Simonffy István, Sass Béla, dr. Szabó Márton, Somossy László, Sáfrány Lajos, Szabó Sándor kereskedő, dr. Sücs Géza, Ssentessy János, Tóth Ferenc, Toffler Ignác, Turai Farkas, Weszter István, Zalányi János és Zong János.

Az üdvözlő táviratok.

Ezután dr. Tüdös János olvasta föl a távirati üdvözléseket, amelyek a gyűlés tartama alatt érkeztek az elnökséghez. Kellemes meglepetést keltett Puky Gyula ny. főispán távirata, aki ezzel egyszersmind az új-párthoz való csatlakozását is bejelentette. Az üdvözlő táviratok szövegei az alábbiak:

Kolozsvárról: „Az ország legmagyarabb városának az új-párt zászlója körül csoportosult hazafias polgárságát szívünk legmelegebb rokonérzésével üdvözli elveink biztos diadala reményében, a kolozsvári új-párt.

Remenyik Károly elnök.
Koleszár Sándor titkár.“

Budapestről: „Az új-párt alakulását Debreczenben hazafias örömmel üdvözölöm, a kibontott zászlónak méltó sikert és diadalt kívánok. Párthivetek

Puky Gyula.“

Ujpestről: „Debreczeni szívem egész hevével köszöntöm legmagyarabb városunkat, legmagyarabb vezérünk alatti táborba szállása alkalmából. Meg kell hódítani a magyart a magyarnak.

Dr. Havas Gyula.“

Ujvidékről: „Debreczenben, jogász korom kedves emlékü városában történt szervezkedés legyen hatalmas szöszolója nagyméltóságod törekvéseinek. Hazafias ragaszkodással

dr. Helmman Jenő.“

Abbáziából: „Csizinte fájlalom, hogy megbetegedésem folytán a legmagyarabb város polgárai közt meg nem jelenhetek pártunk alakuló gyűlése alkalmából. A távolból üdvözlöm Debreczent és nagyméltóságodat, szeretettel vezérünket és kívánom, hogy hazafias fáradozásait a magyar nemzeti állam kiépítése érdekében siker koronázza.

Hazafias üdvözzel

gróf Vay Ádám.

Kaposvárról: „Öszinte lelkesedéssel üdvözlöljük nagyméltóságodat diadal-utjában.

A kaposvári szervezkedő hívek.

Ujvidekről: „A mai szervező nagygyűléshez fényes sikert kívánunk az ujvideki elvtársak. Az ujvideki párt-szervező bizottság nevében

dr. Szabó Lajos,

dr. Kohn Károly.

Deésről: „Az egységes magyar nemzeti állam kiépítésére kitűzött új párt lobogója alá ma hivatalosan is sorakozó debreczeni testvéreinket szeretettel üdvözlöljük. Megbízásból:

Buday Elek, pártjegyző.

Kolozsvárról: „Közbenjött betegségem miatt nem utazhattam, lelkemmel ott vagyok, fohászok a mindenható Istenhez, hogy áldja meg az új párt híveit.

Havas Lázár.

Az „Uj párt“ vaosorája.

Az „uj párt“, hogy a délelőtti fényes sikerét méltó ádomással fejezze be, az este a fehér asztalnál is összegyűlt. Több százan jöttek össze Bánffy báró tiszteletére az „Arany Bika“ dísztermében. Valóban előkelő és érdemes volt ez a társaság, melynek a díszet a páholyokat betöltő szép hölgyek kedves serege képezte.

Rácz Károly muzsikája töltötte ki a szüneteket, melyeket közben az érdekesbennél-érdekesebb szónoklatok hagytak fent.

A pohárköszöntők sorát báró Bánffy Dezső, az „Uj-párt“ vezére nyitotta meg. A királyra emelte a poharat, hangsúlyozván, hogy a nemzet és a király közötti egyetértésre, bizalomra a nemzet jövőjére való tekintetből szükség van. És ha ez az őszhang erősödik nemzet és király között, akkor annak a nemzet veszi hasznát. Ő tapasztalásból állítja, hogy a király szíven viseli a nemzet fejlődését. Szereti a nemzetet; tehát a kölcsönös szeretetet és bizalmat fejlesztjük. Élteni uralkodónkat, I. Ferencz Józsefet.

Erőss Lajos, mint a virradó korszaknak „kürtöse“ Bánffyt élteni lelkes szavakban.

Bánffy Dezső ötletesen fejtegeti, a virradat kürtösének szavaira reflektálva, az új-párt általában a magyarság kötelelességeit, ha az egységes magyar államért való harcot diadalal akarják megvívni. A részletekben is erős magyarnak kell lenni. Összetartást és kitartást kíván a magyarnak. A nemzeti eszményeknek „a porszem politikában“ is érvényesülni kell, akkor aztán biztos a diadal.

Balogh Ferencz tüzes szavakkal az ezredéves magyar hont és Degenfeld gróftól élte.

Dániel László volt főispán a debreczeniek vendégszeretétét köszönte meg és mint a végvidéknek egy katonája kívánja, hogy a Bánffy-politika végcélja valósuljon meg, a midőn a hazának minden fia magyar nyelven dicséri az urat.

Dr. Bartha Béla magasröptű szavakban élte a legmagyarabb államférfiut, Bánffyt.

Ezután ötletesen szólott dr. Halmay Elemér elítelve a közönséget s első sorban a nőket.

Dr. Király Péter másfélórás (obstru-
eziós szónok) beszédében fejtegette, hogy mennyire rokonszenvezik az új-párttal, neha

„altera pars“-nak vallja magát. Élteni az egész közönséget.

Kardos László gróf Degenfeldre emelte poharát.

Baltazár Dezső dr. nem tartozik az új-párthoz, de véteknél tartaná az ellene való harcot; mert — szerinte — a függetlenségi és új párt kiegészítik egymást, mert ha az új-párt megvalósította törekvéseit, akkor jön aztán a függetlenségi párt a maga programjával.

Dr. Király Péter félreértett szavai helyreigazítása címén kért hosszabb szót, a melyet a zene időnként tussok-kal szakított felbe.

Dr. Kőrössi Kálmán azon érdemes indítványt tette, hogy az új-párt mai alakulásáról felvett jegyzőkönyvét közöljék mindazon szabadelvű körökkel, a melyek annak idején a „debreczeni határozatot“ magokévé tették. Azok aztán vonják le abból a következtetést.

Bánffy Dezső báró is szívesen csatlakozott ehhez az indítványhoz. Helyesli, hogy a mai pártalakulás határozatait közlik azokkal a szabadelvű pártkörökkel, amelyek annak idején éppen az új-párt megalakulására kiható mozgalomhoz csatlakoztak. Élteni Kőrössi Kálmánt, a ki a debreczeni határozatot szövegezte.

Ezzel a vacsora véget ért a Bánffy tüntető éljenzése mellett.

Farsangi naptár.

- Február 4-én. Kereskedő ifjak bálja a »Biká«-ban.
Február 6-án. Nő egyleti bál a »Biká«-ban.
Február 6-án. Postás bál a »Koroná«-ban.
Február 6-án. Máv. Altisztikar táncvigalma.
Február 6-án. Stern-féle gyár munkásainak bálja a Margit fürdő tánctermében.
Február 7-én. Iparos kör bálja a »Biká«-ban.
Február 13-án. Debreczeni Első Temetkezési egylet táncmulatsága a Koronában.
Február 13-án. Függetlenségi kör bálja a »Biká«-ban.
Február 13-án. Kereskedelmi Csarnok estélye.
Február 13-án. H-hadház kaszinó bálja a nagyvendéglő termében.
Február 14-én. Fillér Egylet tea estélye a »Biká«-ban

UJDONSÁGOK.

— **Nagy idők tanuja.** A szabadságharcot végigküzdötte Fodor Gerzson hajdunánási polgár, aki január 27-én halt el 73 éves korában. Nagy részvét kísérte utolsó útjára az öreg honvédet.

— **Az új-párt szervezkedése.** Az új-párt elnöksége az alábbi sorokat közli mindazokkal, akik a párt kötelekebe óhajtanak lépni: Az új-párt méltán remélheti a vasárnapi zászlóbontás külső és belső sikerei után, hogy a választó polgárok tömegesen fognak soraiba belépni, e célból **pártalírási iverk vannak kitéve a párt titkárai: Kőrösi Kálmán és Tüdös Kálmánnal és a párt jegyzői: Balázs Bertalan, dr. Kovács József és Weisz Józsefnél.**

— **Izraelita hitközségi választás.** Nagy érdeklődés mellett választotta meg vasárnap a debreczeni státuszquó zsidó hitközség az előjárósági tagjait. Leszavazott 350 választó. Az előjáróság rendes tagjaivá választottak: Reichmann Armin 271, ifj. Svarecz Vilmos 244, dr. Popper Alajos 238, dr. Bakonyi Samu 236, Fenyő Sándor 235, dr. Szantó Samu 233, Kenyeres Károly 232, dr. Fejér Ferencz 225, Rosenfeld Salamon 214, dr. Popper Mór 211, dr. Gutfreund Samu 210, Liedermann Henrik 209, Lichtblau Albert 208, Rösinger Lajos 206, Kohn Lipót 205, Kohn Adolf 204, Falk Lajos 199, Stern József 198, dr. Balázs Ber-

talán 192, Hochfelder Jakab 191, dr. Freund Jenő 189, dr. Balkányi Miklós 187, Keiner Adolf 184, Drucker Mór 184, Csengeri Ferencz 181, ifj. Csengeri Ignác 180, Turai Farkas 178, Fürst Ödön 175, Reich Herman 170, Harstein Péter 167, Fischer Adolf 167, Fleischman Mór 166, Darvas Izidor 163, Hirsfeld Armin 163, Hoffmann Sándor 161, Katz Jakab 161, Kellner Dávid (uj) 161, Rózsa Lajos 159, Emerich Arnold 158, Molnár József 156, Rosenberg Adolf 151, Svarecz M. L. 150, dr. Hegedüs Jenő (uj) 144, Lichtsein Sámuel 144, Lusztig Dezső (uj) 142, Pogány Armin (uj) 142, dr. Kardos Samu (uj) 134, Nagy Jakab 133, Békés Lajos (uj) 128, Nasch József (uj) 124. Póttagok lettek: Fried Emil, Bechert Manó, Rosenfeld Marton, Holländer Adolf, dr. Brunner Lajos, dr. Kardos Albert, Bernfeld Sámuel, Rosenfeld Mór, Lőkovic Arthur és Dénes Adolf.

— **Elhagyott gyermekek felvétele.** A debreczeni állami gyermekmenhely igazgatója dr. Kenézy Gyula főorvos a hajduszoboszlói teleporvosi teendők végzésével dr. Téchy József járásorvost bizta meg.

— **Pezső-adó.** Debreczenben évek előtt csak tervezték, de megcsinálni mindeideig nem merték vagy nem akarták. Most megcsinálta Temesvár: megadóztatta a pezsőt. A város területén fogyasztás alá kerülő pezsőborokra a legutóbb tartott közgyűlés városi illeték címén palaczkonként 50 fillért rótt ki, ami tekintettel arra, hogy Temesvárott évenként közel tízezer palaczk pezsőt fogyasztanak el, évi 5000 korona bevételt jelent. Igaza van Temesvárnak. Aki pezsőt tud inni, az az 50 filleres adót is meg tudja fizetni. Ha a pezső-adót Debreczen is behozná, jóval több jövedelme lenne belőle, mint Temesvárnak.

— **Párbaj.** Véres kardpárbaj folyt le szombaton reggel Debreczenben, a Benedek-vivóteremben. Az ellenfelek Varga Elemér hajduszoboszlói városi mérnök és Kovács László ottani bankhivatalnokok voltak. A párbaj oka heves összeszólalkozásból eredt kölcsönös sértegetés. A páros viaskodásban Kovács László sérült jelentéktelenül a karján és fején.

— **Beteg orvos.** Dr. Szöllösi Béla orvos csuzos-betegségének gyógykezelése végett Bpestre a Lukács fürdőbe utazott, dr. Derekassy István és dr. Gáspár Geza helyettesíti.

— **Borotvával elvágta a nyakát.** Hajdunánásról írja ottani levelezőnk: D. Nagy János gazda január 28-án délután öngyilkossági kísérletet követett el a nyilt utcán. Borotvájával elmetesztette a gégejét. A járókelők lettek figyelmesek a hörgő, vérző emberre és orvost hívtak, aki megmentette az életnek. Kihallgatásakor azt vallotta, hogy rossz, családi viszonyai miatt akart megválni az élettől.

— **Az amerikai ev. ref. püspökség.** Az utolsó ev. ref. konvent alkalmával az amerikai magyar reformátusok ügyével zartkörű értekezlet foglalkozott melyen azonban a miniszterelnök megbízottja is jelen volt. Azon az értekezleten az amerikai magyar reformátusok több rendbeli és nagyon fontos ügyeit beszélték meg alaposan az arra hivatottak és egyebek között el fogadta, hogy az amerikai ügyeket ezentul a konventi elnökség intézze a dunamelléki egyházkerület meghallgatásával. Minthogy pedig utóbbi időben a legszenvedélyesebben vitatott kérdést az amerikai magyar reformátusok között az képezte, hogy hűveink a 3 amerikai egyházrész közül melyikhez csatlakozzanak, — a konventlegzélszerűbb-

nek azt látta, hogy a magyar református egyházak ne csatlakozzanak egyikhez sem, hanem alkossanak külön, önálló magyar egyházmezejét és mint ilyen kapcsolódassanak be valamelyik hazai egyházkerületbe. Hogy azonban ez a mindenestre nagyfontosságú és az amerikai magyar reformátusok további sorsára nagy befolyással bíró terv a czélnak leginkább megfelelő módon, jól és helyesen vitethessék keresztül, szükségessé vált, hogy valaki az arra legalkalmasabbak közül, az amerikai magyar református egyházak viszonyait ott a helyszínen tegye közvetlen tanulmány tárgyává. Erre kérelt fel és vállalkozott gróf Dégenfeld József főgondnok s nagy utjára valószínűleg már február 19, vagy 20-kán indulván, Amerikában marad május elejéig.

— **Tűz.** Szombatra virradó éjjelen, mint hajdunánási levelezőnk írja, a város szélén levő Lázár-kertben, az ott főlhalmozott tüzelő anyag ismeretlen okból kigyúladt és reggelre elhamvadt.

— **Halálos ítélet.** A párisi törvényszék halálra ítélte Martin Pált, aki egy ismert félvilági szépséget megcabolt és meggyilkolt. A rablőgyilkost féltékeny kedvese árulta el.

Pöstyéni kura otthon. A pöstyéni fürdő igazgatóság oly üdvös intézkedést léptetett életbe, mely hivatva van a sok csuzejellenes reklamszert csakhamar kiszorítani. Iszapját eredeti állapotban forgalomba hozza és pedig oly módon, hogy minden iszapküldeményhez 10 üveg eredeti forrasviz járul, amelynek segélyével egy 5 kgr. lada iszappal teljes házi kura végezhető. Ezen házi kurát bárki saját otthonában kényelmesen alkalmazhatja. Hogy mennyivel eredményesebb egy ilyen reális gyógykezelés a csudaszerek felett, azt már minden orvos tudja, a nagyközönség sajnos, csak saját kárán tudja meg.

x **Törlesztéses kölcsönöket** 4—4½ % kamatozás mellett a leggyorsabban esz közöl az Ingatlan és Földhitel Forgalmi Intézet, Debreczen Hunyadi u. 17. sz. a hol mindenféle felvilágosítás díjmentesen nyerhető.

x **Báró Edelsheim Gyulay Lipót** saját termésű hegyi borai a mai naptól kezdve literenként méretnek ki a Dreher-féle étteremben. E kitűnő **idei termésű** és 1901. évi hegyi borok megízlelésére meghívja a közönséget **Markus Jenő**.

TÁVIRATOK.

Estély a kormányelnöknel.

Vasárnap este Tisza Pista kormányelnök fényes estélyt adott, amelyen körülbelül ezer vendég jelent meg. Igen sok Kossuth-párti képviselő jelen volt, ami nem kis feltűnést keltett.

Szell Kálmán a N. K. igazgatója.

Vasárnap választotta a Nemzeti kaszinó egyik igazgatójává Szell Kálmán volt kormányelnököt.

Tisza Bécsbe megy.

Ma, hétfőn este utazik Bécsbe Tisza Pista miniszterelnök. A magyar delegáció tagjai kedden utaznak. Számos Kossuth-párti képviselő is velük megy, hogy jelen legyen a delegáció ülésén és szerdán meghallgassák Pitreich közös hadügyminiszter beszédét, aki a magyar nemzetnek adandó katonai engedményekről fog nyilatkozni, ame-

lyekről a legmagasabb katonai körök azt állítják, hogy ki fogják elégiteni a magyar nemzetet.

Apró hirdetések.

10 szögig 40 fillér, azontúl minden szó 2 fillér. A legkisebb hirdetés 40 fillér. Vastag betűkből szedett minden szó 4 fillér.

Sok pénz takarítható meg éveken keresztül, ha kölcsöne a legolcsóbb Banknál eszközöltetted ki. Olcsó törlesztéses kölcsönöket földbirtokra vagy kisebb bérházakra is a legrovidebb idő alatt szerez a 26 pénzintézettel összeköttetésben levő Rácz Béla bankirodája Debreczen, Csapó-u. 12.

Cseplő kazán Schutlewort 8 lóerejű (mivel javításra szorul) igen olcsón eladó; továbbá **egy fecskendező, egy lévér** és egy **fogas herefejtő** is eladó Farkas Mihálynál, Er-Mihályfaiván.

1 kiló friss uradalmi tea vaj 1 frt 20 kr., 1 kiló teasütemény 90 kr. **Kertész Miklós** fűszer és vegyes üzletében **Csapó utca 5.**

Svájci órák törvényes jellel **Horváth óra művesné** Debreczen. **Hatvan-utca 2.** Javítások 2 évi jótállással, pontosan szabályoz faló órákat is 24 óra alatt saját rendszerű szabályozó készülékkel.

Vörös és fekete Afonya, compótnak, pecsenyéhez, vadhushoz páratlan. Kaphatók **Kontsek Gézánál.**

Bőröndös inas heti fizetés mellett azonnal felvétetik. Ugyanott bőröndös segédek felvétetnek. Értekezhetni a nagytözsde udvarban, hátul a bőröndgyárban.

Katona keztyük tisztítását párját **7 krért.** **báli keztyük** tisztítását párját **10 krért** vállalom, Péterfia-utca 37.

Szücs munkákat boák készítését gyorsan és jutányosan készít Rózsa szücsműhelye kistemplombazár.

Három szobás udvari lakás, üveges verandaival, szép udvarban május 1-re kiadó. Szappanos-utca 21.

Egy jó cseszo tea kedvelők, kérjétek mindenütt a világ legjobb és legfinomabb teáját

Indra tea

Melange a legfinomabb China, India és Ceylonból Valódi csak eredeti csomagban.

Főraktár Debreczenben **Kontsek Gézánál.**

Társas utazás

rendezi

Schenker & Co.

utazási irodája

Carl Stangens Berlin, utazási irodájával kapcsolatban

Keletre, Oroszországba, Tunisba Algierba, Spanyolországba és Oroszországba.

Kéjútazások délre.

Külön hajójáratok a Középtengeren.

St.-Louis-i világiállításra

Április 16 tól hetenként egy külön járat.

Kimerítő prospectusokat ingyen és bérmentve küld a

Nemzetközi utazási iroda
SCHENKER & Co.

Bécs, I., Schottenring No. 3.

Saját termelésű homoki ó fajborok leszállított árai:

1 liter **Kövidinka** . 52 fillér

1 „ **Mustos fehér** 60 „

1 „ **Ezerjő** . . 70 „

1 „ **Rizling** . . 70 „

Csanak Józsefnél DEBRECZENBEN

Hajduvármegye és Debreczen sz. kir. város Főispánjától.

27/1904.

Pályázati hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város törvényhatóságának az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi-rendes közgyűlésén a tiszti főügyészi és gyám-pénztárnoki állások fognak választás útján betöltetni, mely állások közül a tiszti főügyészi állás 4000 korona fizetésből, 600 korona lakbérből és 1000 korona irodai átalányból, a gyám-pénztárnoki állás pedig 2200 korona fizetésből és 500 korona lakbérből álló javadalmazással van egybekötve.

Megjegyeztetik, hogy a gyám-pénztárnok Debreczen sz. kir. város szervezési szabályzatának 143. §-a értelmében 2 évi fizetésének megfelelő, vagyis 4400 korona biztosítékot köteles letenni.

Azok tehát, a kik erre az állásokra pályázni kívánnak s az 1883: I. t. cz. 5. §-a 4. pontja VIII-ik bekezdésében, illetve ugyanazon törvényzcikk 18. §-a I. bekezdésében előirt minősítést kimutatni képesek felszerelt pályázati kérvényeiket hozzám, mint a kijelölő bizottság elnökéhez folyó évi márczius hó 1-ső napjának délután 5 óráig annyival inkább nyujtsák be, mert a későbbben érkező pályázati kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Ezuttal egyszersmind a fokozatos előléptetés útján esetleg megüresedő állásokra is pályázat nyitattik.

Debreczen, 1904. január 19.

Domahidy Elemér
főispán.